

PARIS - SKOPJE

ПАРИС - СКОПЈЕ

1927-1966

Изложбата е организирана во соработка со
Францускиот културен центар во Скопје

L'exposition est organisée en collaboration avec
le Centre culturel français de Skopje

ПАРИЗ - СКОПЈЕ

PARIS - SKOPJE

1 9 2 7 - 1 9 6 6

Музеј на современата уметност - Скопје
Musée d'art contemporain - Skopje
јули / juillet 2002

Издавачи:

Музеј на современата уметност-Скопје, Македонија

Француски културен центар, Скопје

Одговорен уредник: Емил Алексиев

Автори на изложбата:

Марика Бочварова Плавеvsка

Захаринка Алексоска Бачева

Превод: Елена Стефкова Никодиновска

Фотографии: Марин Димески, Филип Кондовски (37, 38)

Графичко обликување: Срѓан Спасиќ

Печат: Скенпоинт, Скопје

Тираж: 500

Publié par:

Musée d`art contemporain-Skopje-Macédoine

Centre culturel français, Skopje

Redacteur en chef: Emil Aleksiev

Commissaires de l`exposition:

Marika Bocvarova Plavevska

Zaharinka Aleksoska Baceva

Traduction: Elena Stefkova Nikodinovska

Photographies: Marin Dimeski, Filip Kondovski (37, 38)

Mise en pages: Srdjan Spasic

Imprimé par: Skenpoint, Skopje

Tirage: 500

Концепцијата на изложбата и на каталогот е базирана врз досегашните неколкудецениски размислувања, презентации и толкувања на проблемот на модерната уметност во Македонија што се на релација Скопје - Париз. Тука мислиме, пред сè, на текстовите и предавањата на Борис Петковски, потоа на Соња Абациева, Љубица Дамјановска, Викторија Васева Димеска итн.), од чии цитати може да се насетат и добијат одредени информации поврзани со престоите на уметниците и со делата создадени во или после Париз.

При селектирањето обрнавме внимание да се презентираат релевантни остварувања на оние уметници коишто претставуваат втемелувачи, истовремено и носители на модернизмот на 20 век кај нас и кои адекватно ги рефлектираат миговите клучни во зачетоците на современата македонска ликовна уметност.

Оттаму критичарскиот дискурс го насочивме кон творбите настанати помеѓу 1925(27). и 1966. кои директно или непосредно се инспирирани од мошне впечатливата сликарска атмосфера, од парискиот шмек карактеристичен за раната модерна. Повеќемината наши автори ја имаа можноста подолго или за миг да ја почувствуваат и да ги апсорбираат искуствата на големите мајстори кои во тоа време го опседнуваа Париз и дејствуваа во него.

Со оглед дека текстот на проф. д-р Борис Петковски (публикуван пред осум години) ги допира скоро сите сегменти во елаборацијата на овој проблем, го пренесуваме во целост. Дел од споменатите автори не партиципираат на изложбата, со сиот респект кон нив, сепак се решивме да ги одбележиме раѓањето (дваесеттите и триесеттите) и ширењето (крајот на четириесеттите, педесеттите и делумно шеесеттите) на модерните движења во фигуративната уметност кои се вклопуваат со настаните во Париз, врзани за првата половина на изминатиот век (импресионизам, интимизам, фовизам, кубизам...). Исчекорот, дисконтинуитетот е логичен, па затоа не пречи на еден ваков тип на презентација. Напротив, изложбата дава можност да се согледаат творби што зрачат со индивидуалност, авторски пристап во кој извонредниот сликарски или скулпторски манир може, но и не мора да биде исклучив резултат на Париската школа. Акцентот е ставен на првата генерација сликари кои се дообразувале во оваа средина (Д. А. Пандилов, Л. Личеноски, Н. Мартиноски, подоцна и Б. Лазески), натаму ги издвојуваме оние сликари и скулптори чија посета има студиски карактер, а на крајот и оние што изложувале и добивале награди на манифестациите во Париз (О. Петлевски, П. Мазев и др.).

На изложбата се прикажани и дела од неколку француски автори (И. Аликс, Ф. Деноаје, Б. Бифе, М. Громер, Л. Сирваж) од колекцијата на МСУ, чии ликовни поетики кореспондираат со делата на македонските уметници.

од авторите на изложбата

La conception de l'exposition et du catalogue repose sur l'expérience acquise au cours de ces dernières décennies dans la connaissance et l'analyse de l'art moderne en Macédoine, et de la relation Skopje-Paris. Nous pensons surtout aux textes et conférences de Boris Petkovski, puis Sonja Abadziewa, Ljubica Damjanovska, Viktorija Vaseva Dimeska, etc. Ces contributions sont riches en informations sur les artistes macédoniens, leurs œuvres, leurs séjours à Paris, et sur l'évolution que connaît leur production après cet échange avec la France.

En faisant la sélection, nous avons pris soin de présenter des créations d'artistes qui sont les fondateurs et les représentants du modernisme du XXe siècle chez nous et qui témoignent des étapes majeures des débuts de la peinture contemporaine macédonienne.

Aussi, avons nous orienté notre propos autour des œuvres créées entre 1925 (27) et 1966, qui s'inspirent plus ou moins directement de l'atmosphère artistique empreinte de charme et de modernité de Paris. Un certain nombre de nos artistes ont eu l'opportunité de s'imprégner pendant leur séjour des expériences des grands maîtres qui à cette époque vivaient et travaillaient dans la capitale française.

Il nous a semblé que le texte du professeur Boris Petkovski (publié il y a huit ans) qui aborde tous les aspects de cette question, devait être repris ici dans son ensemble. Une partie des auteurs cités ne participant pas à l'élaboration de cette exposition, nous avons décidé avec tout le respect que nous leur devons, d'extraire les passages de leurs textes concernant l'émergence et l'épanouissement (des années trente aux années soixante) des courants modernes de l'art figuratif qui s'intègrent dans le prolongement des événements parisiens de la première moitié du siècle passé : l'impressionnisme, le fauvisme, le cubisme, etc... Cette relation est faite de continuités et de discontinuités, ce qui en fait la richesse et le fil conducteur de cette exposition. Cette manifestation a pour ambition de montrer la diversité et la complexité des approches et de cette filiation, à travers des œuvres marquées par l'individualité et la personnalité créatrice de leurs auteurs, peintres ou sculpteurs, dont la production ne peut se résumer à un simple héritage de l'influence de l'Ecole de Paris. L'accent est mis sur la première génération des peintres - D. A. Pandilov, L. Licenoski, N. Martinoski, et par la suite B. Lazeski- , qui ont approfondi leurs connaissances dans ce milieu. Puis nous distinguons les peintres et les sculpteurs dont le séjour à Paris est initiatique, et enfin ceux qui ont exposé et ont reçu des prix lors de manifestations parisiennes : O. Petlevski, P. Mazev etc..

Cette exposition accorde également une place aux œuvres de quelques auteurs français tels Alix, Desnoyer, Gromaire, Survage, etc... issues de la collection du Musée d'Art contemporain de Skopje, et dont la poétique artistique est en corrélation avec les œuvres des peintres macédoniens.

Les commissaires de l'exposition.

Сликарскиот дијалог Скопје - Париз

Карактерот на соодносот Париз - Скопје во доменот на ликовната уметност, е едно од централните прашања на современата македонска историја на уметноста. Со неговото проучување се согледувани некои стожери - развојни одлики на ликовното творештво кај нас, изворот на битни карактеристики на делата на одделни македонски ликовни творци, значењето на париската уметничка сцена за нашата современа визуелна култура.

Почетоците на современата македонска ликовна уметност се врзуваат за третата деценија на овој век, кога македонскиот народ се наоѓал во крајно неповолна национална, економска, политичка и културна положба. Сепак, веќе во тие години (1927-1929) тројца наши сликари воспоставија мошне плоден творечки дијалог со Париз: Димитар Пандилов Аврамовски (1899-1963), Лазар Личеноски (1901-1964) и Никола Мартиноски (1903-1973). Тогаш во француската престолнина доминираше Париската школа. Во неа густо се вкрстуваа разновидни ликовни искази со особен "модернистички" сензибилитет: стилски се "надминуваа" ликовните авангарди, се приспособуваа кон еден претенциозен ликовен проект. Се одвиваше разновидна преобразба на формите, сообразена со еден општ експресионистички импулс, кој беше доведувал и до немилосрдна деструкција на ликовната граѓа. Притоа, француската традиција и актуелната ликовна дејност, влегуваа во сложен сооднос со стремежите, културното наследство и талентот на многу ликовни дојденци од целиот свет, меѓу кои и од Јужна и Источна Европа: тие ги впираа влијанијата на француската средина, но најчесто и самите силно ја обележуваа со својот авторски придонес. Тука Пандилов ја доосмисли својата медитеранска ликовна чувствителност за светлината и боите: пробирливо освојувајќи ја импресионистичката процедура, ја вгради во низа милозливи пејзажни глетки, создавани сè до неговата смрт. Личеноски во Париз освојуваше знаења од сидните техники, ја проучуваше старата и новата уметност, а работеше и во ателјето на Андре Лот (посткубистички сликар и педагог). Но, стегнатите, обли маси на Личеноски, се поттикнати и од масивните "неокласични" човечки фигури на Пикасо од третата деценија; а пејзажната логика на македонскиот уметник често се доближи до утриловски, сезановски и фовистички решенија. Од своја страна, Мартиноски, со голема ликовна страст, експресионистички и посткубистички поттици од дела на Сутин, Пикасо, Дерен, ги преплете со афинитетите на Модилјани, Кислинг (негов професор, како и А. де ла Пателиер, во Париз) итн. Мартиноски ја прифати и деликатната сугестија на Ж. Бисиер да "остане свој балкански". По враќањето во Скопје, тој поливалентно се искажуваше, па француското искуство го влеа и во своите сидни слики (од 1933 и 1935). Во Париз, февруари 1928, Мартиноски и Личеноски учествуваа и на груп-

ните изложби на уметници од тогашна Југославија. А разновидни ликовни француски ликовни влијанија (импресионистички, неоимпресионистички, сезановски, бонаровски), се забележливи во предвоеното творештво на сликарите В. Коџоман, Т. Владимирски и Љ. Белогаски. Сите тогашни македонски уметници ја споделуваа со многу француски и други творци во Европа, желбата со синтеза на модерните поетики и ликовната традиција да се изгради модерна национална уметност.

По Втората светска војна кога во културата на цела Источна Европа завладеал прагматичниот политичко-идеолошки диктат на социјалистичкиот реализам, во македонската уметност се одвиваше сложен процес, македонските ликовни уметници се приспособуваа кон барањата на времето, но го задржаа и тогаш, во својот менталитет и личен ракопис (особено Мартиноски, Личеноски, Пандилов, Белогаски), здивот на своите предвоени ликовни искуства. Од друга страна, сликарот Борко Лазески (1917-1993) од крајот на 1945 година до средината на 1948 година во Париз ги проучуваше ѕидните техники, а работеше и тој во ателјето на Андре Лот. Лазески веќе тука (во слики, цртежи, мурали) прифати некои видови на апстрактната уметност, а се сроди со посткубизмот и импресионизмот. Француските искуства уметникот најцелосно ги сплоти во елементите на средновековната ликовна традиција, во својата фреска "НУБ во Македонија" во Скопската железничка станица (225 m², завршена 1956, уништена 1963 во скопскиот земјотрес, обновена во Прилеп меѓу 1989/91). По 1950 година се навести обновата на порано освоени правци (импресионизам, постимпресионизам), а пробија и нови истражувања во македонската уметност: сезанизам, експресионизам и фовизам, посткубизам, симболизам, придружени од стремежот за нивно проткајување со византискиот ликовен идиом. Тогаш, во 1952, во Уметничката галерија во Скопје беше прикажана изложбата на модерна француска уметност, од импресионизмот до Пикасо. Организирана од Националниот музеј на модерната уметност во Париз, раководен од Жан Касу, а со комесар Ањес Амбер (двајца пријатели на некогашна Југославија), изложбата (која не беше приредена во ниту една друга источноевропска земја) дојде во пресвртен миг за развојот на ликовната уметност во Македонија: ги поттикна процесите што тогаш се беа најавиле. Тоа на брилијантен начин го покажаа ликовно смелите и предизвикувачки цртежи на Мартиноски, кои после Белград, Загреб и Љубљана со успех беа прикажани и во Париз (1954). На академиите во Југославија се формираа повеќе млади македонски уметници. Надминувајќи ги академските хоризонти веќе при нивното школување, (или на студиски престои), еден дел од нив се најде во близината на разновидни поттици од Франција: мислам на сликарите Траиковски (Ж. Руо), Кондовски (Пикасо, Модилјани, Мартиноски), Шијак (Б. Бифе), Ѓорѓиевски (фовизам, симболизам, Шагал), Корубин (Гоген, Матис)... Потоа настана посложена ситуација, зашто ликовните предизвици во Македонија (до 1963) се збогатија со изложби на модерна уметност од повеќе земји: Италија, Полска, Холандија, САД, Грција итн. Зачестија и студиските престои и настапи на македонските уметници во Франција. Така Петар Мазев (1927-1993) престојувајќи (со Д. Аврамовски-Гуте) во Париз доби една награда на изложбата Младо сликарство (1959). Во истата таа година на првото париско светско Биенале на младите, Ордан Петлевски ја подели првата награда за сликарство.

Следуваат неколку самостојни изложби на уметникот и студиски престој во Париз. А делата на Петлевски: оформен со ликовно култивиран енформел преплетен со македонски пејзажно-фолклорни поттици, беа видени на други изложби во Франција; или се наоѓаат во приватни и државни колекции. Важна е, за односите со Франција соработката (како збратимени градови) меѓу Дижон и Скопје. Така во 1959 година во Скопје е приредена изложба на дижонски уметници, а во 1962 година во Дижон прва воопшто групна изложба на модерна македонска ликовна и применета уметност во странство. На дел од дижонската критика таа се стори "премодерна", а некои дела дури претерано оригинални и "неразбирливи". А во Дижон успешни самостојни изложби имаа Мартиноски (1959) и М. Корубин (1964).

По 1963 година настапи нова фаза во односите Париз-Скопје. Пред сè, многумина француски уметници самоиницијативно или поттикнати од врвни француски интелектуалци, пријатели на Македонија (Ж. Касу, пред сè, па Ж. Дусе, Ж. Селц и др.), подарија свои дела на новооснованиот (1964) Музеј на современата уметност во Скопје: "Францускиот дел на неговата колекција, со творби на некои втемелувачи или бележити фигури на модерната уметност кои твореле во Париз (Пикасо, Вазарели, Леже, Масон, Хартунг, Пињон, Дусе, Сулаж итн.), е несомнено меѓу највпечатливите. Музејот во Скопје приреди и низа значајни изложби на француската уметност: Мајскиот салон од Париз (1966 и 1972), графиките на Пикасо, Хартунг, Ана Ева Бергман, фотографиите на Л. Ерве, големата изложба (1974) "Од Бонар до Сулаж", а низа прикази на неговата колекција во Скопје и низ некогашна Југославија опфатија многу дела на француски уметници. Потоа, Францускиот културен центар во Скопје и македонски културни установи, претставија многу други сликари и фотографи од Франција: но не и позначајни прегледи на нејзината уметност.

А во Париз и Франција повеќе македонски уметници остварија свое разновидно творечко присуство. Така, изложби на по десет наши сликари скопскиот МСУ приреди во Ним и Шел (1970) и во Музејот на модерната уметност на град Париз (1977); со дела на Кондовски, Чемерски, Шемов, Анастасов, Шијак, Калчевски, Перчинков, Куновски, Мазев, Наумовски, Ивковиќ, Луловски. Изложбата (1971) во Гран Пале: "Уметноста на тлото на Југославија од праисторијата до денес", опфати антологиски материјал од Македонија од сите епохи, па и по едно дело од девет современи уметници од сите генерации. На последната (1989/90) пак југословенска ликовна изложба: "Југословенските авангарди" во Каркасон, В. Наумовски беше застапен на прегледи на југословенското наивно творештво прикажани во Франција. Во овие настапи на македонски творци француската критика напати особено го подвлече нивниот професионализам и авторски идентитет. Покрај тоа, македонски уметници излагаа во Франција на многу (француски) групни и самостојни изложби. Во Париз во разни приватни галерии индивидуално се претставија В. Наумовски; Калчевски (неколку пати меѓу 1970-1992); заеднички Ивковиќ и Калчевски; а по 1980 година наваму повеќе пати Е. Демниевска, К. Урдин, В. Бајалска, постојано настанети во Париз; еднаш и Д. Манев; а вајарот Ј. Грабул (1985) и сликарката Д. Петровска (1983) и Г. Чемерски (1988) излагаа во Југословенскиот културен центар итн. Овие изложби многу видно го поттикнуваа творештвото на македон-

ските уметници: со критичките искажувања, со откупи, со продолжителна соработка меѓу нив и одделни париски галерии, што доведе, во случајот на К. Урдин до негова мошне широка меѓународна промоција. Значајни се и поединечните настапи на В. Ѓорѓиевски на Есенскиот салон (1966), а на Чемерски, Перчинков, Хаџи Бошков, В. Чауле и др. на Мајскиот салон во Париз; потоа на Куновски и Кондовски (кој доби и награда), на француската меѓународна ликовна изложба во Кан-сир-Мер итн; на изложби на стипендисти во Франција (Р. Корубин) итн. Конечно, во 1992 година париската куќа Друо претстави на аукција и со самостојни (В. Ташковски, Р. Анастасов) и заедничка изложба, пет македонски сликари: споменатите Ташковски, Анастасов, М. Коџоман, С. Хаџи Николов и П. Кузмановски, како обид за нивен авторски пробив во Париз. Во Париз се школуваше В. Чауле, користеа француски стипендии за усовршување М. и Р. Корубин, П. Кузмановски, Д. Манев, студиски престои имаа Франговски, Велков, Павловски, Јакимовски, К. Мазев, В. Урошевиќ и др. Во Париз живееја и твореа постојано или на подолго време сликарите Демниевска, С. Корубовски, К. Матевски-Мата, К. Урдин, В. Бајалска, К. Танчев-Динка, К. Манев, З. Стефаноски и др.

Одамна бев напишал дека македонските уметници откако "ја одболуваа Европа", умееја со нов дух, со сознајно и емоционално продлабочен пристап, да ја освојат и сопствената ликовна традиција; а и уметноста на сите простори и времиња. И тоа е една од придобивките на нашето општење со француската култура: париските музеи беа вистинските универзитети на поколенија наши уметници и историчари на уметноста; а и многу уметници од други земји целосно се сродија со Париз и тука ги остварија своите впечатливи придонеси за француската и целата уметност на 20 век (Пикасо, Миро, Модилјани, Шагал, Вазарели, Хартунг, Задкин, Калдер итн.). Сите македонски уметници воспоставуваа личен и, според ликовните афинитети, мошне разновиден дијалог со францускиот ликовен предизвик: често во жесток натпревар со него како, на пример, во делата на Чемерски, Мазев, Манев, Урдин, Пенушлиски. Поттиците од Дибифе, Масон, Пикасо, Леже, од групата Кобра, кубизмот, Кандински итн., не се пасивно асимилирани и следени, туку се пресоздавани во личен авторски исказ. На тој начин се збогатени двете национални култури: сега македонската уметност може да понуди на француската средина едно творештво што е рамноправен дел на денешната европска ликовна мисла и практика.

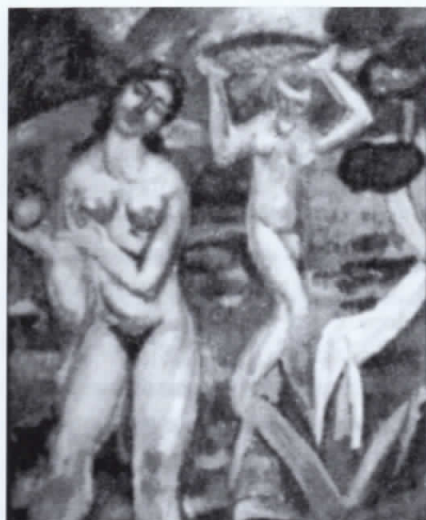
Се надевам дека во тоа Париз ќе се увери со изложбата на современо македонско сликарство, што со заеднички напори на македонската и француската професионална соработка ќе биде реализирана во догледна иднина.

Борис Петковски

(Сликарство Скопје - Париз, Галерија ДЛУМ, Скопје, 1994)

Никола Мартиноски / Nikola Martinoski
Шахисти / *Les joueurs d'échecs*, 1928

Никола Мартиноски / Nikola Martinoski
Мураал во локалот Океан, уништен 1935 /
Mural à l'Océan, détruit en 1935

Борко Лазески / Borko Lazeski
Фрагмент од фреската за НОБ /
Fresque de la Geurre de liberation nationale - fragment,
1951-1956

SKOPJE - PARIS

DIALOGUE PICTURAL

Dans le domaine des arts plastiques, le caractère des relations entre Paris et Skopje est une des questions essentielles de l'art contemporain macédonien. En l'étudiant, nous évoquerons les caractéristiques et la spécificité des œuvres de certains peintres macédoniens, en même temps que l'importance qu'a exercée sur celles-ci la scène artistique parisienne.

Les débuts de la peinture contemporaine macédonienne remontent aux années trente, lorsque le peuple macédonien se trouvait dans une situation économique, politique et culturelle difficile. Cependant, entre 1927 et 1929, trois peintres macédoniens (D. A. Pandilov, L. Licenoski, N. Martinoski) ont établi avec Paris un dialogue artistique fructueux. A cette époque dominait « l'Ecole de Paris », où divers courants artistiques s'entremêlaient, tournés vers l'avant-garde et le modernisme. On assistait alors à une transformation des formes sous une impulsion expressionniste générale qui remettait profondément en cause toutes les conventions artistiques. La tradition et la création contemporaine françaises marquèrent profondément les œuvres d'artistes du monde entier, notamment d'Europe centrale ou d'Europe du sud, en se mêlant aux aspirations, au patrimoine culturel et au talent propre de ces artistes. Ils étaient sensibles aux influences de ce foyer artistique français, mais le marquaient en retour de leur propre travail de créateur. Ainsi se définit la sensibilité picturale méditerranéenne pour la lumière et les couleurs de Pandilov. En effet, il se plaisait à introduire les principes de l'impressionnisme tout en peignant des paysages d'une grande douceur. A Paris, Licenoski apprit la technique murale, étudia l'art ancien et moderne et travailla dans l'atelier d'André Lhote (peintre post-cubiste). Mais les espaces ovales et étroits de Licenoski sont marqués par les figures humaines « néoclassiques » de Picasso des années trente. Aussi, l'esprit des paysages de l'artiste macédonien s'approchait souvent des solutions d'un Utrillo, d'un Cézanne ou des Fauves. Martinoski, quant à lui, conjugait à la fois sa passion artistique pour les élans expressionnistes et post-cubistes des œuvres de Soutine, Picasso ou Derain, et ses affinités pour Modigliani, Kisling (son professeur, ainsi que A. de La Patellière, à Paris). De retour à Skopje, Martinoski conserva son style balkanique, ainsi que le lui avait suggéré G. Bisier, tout en intégrant le savoir français dans ses peintures murales de 1933 et 1935. A Paris, en février 1928, Martinoski et Licenoski ont également participé à des expositions collectives de l'ex-Yougoslavie.

Différentes influences artistiques françaises impressionnistes ou néo-impressionnistes (Cézanne, Bonnard) se font sentir dans l'art d'avant-guerre de peintres comme V. Kodzoman, T. Vladimirski ou Lj. Belogaski. Les artistes macédoniens de cette période partageaient avec beaucoup de leurs homologues français et européens le désir de construire un art moderne national, fruit d'une symbiose entre la poésie moderne et la tradition.

Après la deuxième Guerre Mondiale, alors que le dictat politique et idéologique du réalisme socialiste dominait la culture de toute l'Europe orientale, l'art macédonien connut un développement complexe. Les artistes macédoniens s'accommodaient des conditions du moment, mais ils gardaient malgré tout dans leur approche et leur écriture personnelle, le souffle de leurs expériences artistiques d'avant-guerre, en particulier Martinoski, Licenoski, Pandilov, et Belogaski. Le peintre Borko Lazeski (1917 –1993), quant à lui, de fin 1945 jusqu'à la moitié de l'année 1948, étudiait à Paris les techniques murales et travaillait lui aussi dans l'atelier d'André Lhote. Lazeski s'y est initié à l'art abstrait et s'est familiarisé avec le post-cubisme et l'impressionnisme. Il intégra ces expériences françaises aux éléments de l'art traditionnel du Moyen-Age dans sa fresque intitulée « *La guerre de libération populaire en Macédoine* » qui se trouvait dans la gare de Skopje. Achevée en 1956, elle mesurait 225m² et fut détruite lors du tremblement de terre de 1963, puis fut reconstruite à Prilep en 1989/91. A partir de 1950, on assiste au renouvellement des références d'avant-guerre - impressionnisme, post-impressionnisme – au profit de nouvelles recherches dans l'art macédonien: l'influence de Cézanne, l'expressionnisme, le fauvisme et le post-cubisme se mêlent aux traditions artistiques byzantines. En 1952, dans la Galerie d'art de Skopje est inaugurée une exposition d'art moderne français de l'impressionnisme jusqu'à Picasso. Cette manifestation a été organisée par le Musée national d'art moderne de Paris, dirigé par Jean Cassou et le commissaire Agnès Ambert, sympathisants de l'ex-Yougoslavie. Cette exposition qui ne fut jamais présentée dans un autre pays de l'Est, s'est tenue à Skopje à un moment clé du développement de l'art contemporain en Macédoine. Elle a permis de révéler une mutation que l'on pressentait déjà et qui se manifesta d'une façon extraordinaire à travers les dessins audacieux et provocants de Martinoski, qui, après Belgrade, Zagreb et Ljubljana, furent présentés avec succès à Paris (1954). Nombre d'artistes macédoniens ont fait leurs études dans les académies des Beaux-Arts de Yougoslavie. Refusant de se limiter aux horizons académiques, certains se sont inspirés, durant leurs séjours d'études, de divers courants venus de France, en particulier de Traikovski (Rouault), Kondovski (Picasso, Modigliani), Sijak (Buffet), Gorgievski (fauvisme, symbolisme, Chagall) Korubin (Gauguin, Matisse)... La situation qui se dessine ensuite en Macédoine jusqu'en 1963 est plus complexe. Ces influences françaises s'enrichissent alors d'expositions d'art moderne venues de plusieurs pays: Italie, Pologne, Hollande, Etats Unis, Grèce. Les séjours d'études et les expositions des artistes macédoniens en France sont alors devenus plus fréquents. Ainsi Petar Mazev (1927-1993) séjournant à Paris (avec D. Avramovski-Gute) remporta en 1959 un prix lors de l'exposition *La jeune peinture*. La même année, à la première Biennale mondiale de Paris, Ordan Petlevski partagea un premier prix de peinture, suivi d'expositions individuelles du peintre, ainsi que d'un séjour d'études à Paris. Les oeuvres de Petlevski qui avait une formation artistique clas-

sique influencée par les paysages et le folklore macédonien, ont fait l'objet d'autres expositions en France.

Le jumelage de Skopje et Dijon joua un rôle important dans l'évolution des relations entre la Macédoine et la France. Ainsi, en 1959, est organisée à Skopje une exposition des artistes dijonnais et, en retour, se tient en 1962 à Dijon la première exposition collective macédonienne d'art moderne hors de ses frontières. Une partie des visiteurs jugeait cette exposition « *trop moderne..* », tandis que pour d'autres, ces œuvres étaient « *trop originales et inaccessibles...* ». A Dijon, les expositions de Martinoski (1959) et M. Korubin (1964) connurent un succès important.

Après 1963, débute une nouvelle phase dans les relations entre Paris et Skopje. Avant tout, beaucoup d'artistes français, seuls ou sollicités par de grands intellectuels français amis de la Macédoine (J. Cassou, J. Doucet, J. Seltz, etc.) ont offert des oeuvres au Musée d'art contemporain de Skopje qui venait d'ouvrir ses portes (1964). La contribution française à la collection de ce musée, avec des oeuvres d'artistes importants ou de noms connus de l'art moderne qui travaillaient à Paris, tels Picasso, Vasarely, Léger, Masson, Hartung, Pignon, Doucet et Soulages est sans aucun doute la plus importante. Le Musée de Skopje a organisé plusieurs expositions d'art français : Le Salon de Mai de Paris (1966 et 1972), les gravures de Picasso, Hartung, Anna Eva Bergman, les photos de L. Hervé, et la grande exposition en 1974 « De Bonnard à Soulages » ; il a également présenté un grand nombre d'oeuvres d'artistes français à l'occasion de plusieurs expositions de sa collection à Skopje et à travers la Yougoslavie. De son côté, le Centre culturel français de Skopje et les institutions culturelles macédoniennes ont exposé d'autres peintres et photographes français.

En France, notamment à Paris, des artistes macédoniens ont laissé des traces de leur sensibilité artistique. Ainsi le Musée d'art contemporain a organisé des expositions concernant une dizaine de peintres à Nîmes et Chelles (1970) et au Musée d'Art moderne de la ville de Paris (1977), avec des oeuvres de Kondovski, Cemerski, Semov, Anastasov, Sijak, Kalcevski, Percinkov, Kunovski, Mazev, Naumovski, Ivkovic, Lulovski.

En 1971, lors de l'exposition au Grand Palais « L'Art sur le territoire de la Yougoslavie de la préhistoire jusqu'à nos jours », fut présenté du matériel anthropologique de Macédoine de toutes les époques ainsi qu'une oeuvre de neuf artistes contemporains. V. Naumovski, à la dernière exposition yougoslave de peinture (1989/90): « L'avant-garde yougoslave à Carcassonne », était présent avec ses œuvres yougoslaves naïves. La critique française a plusieurs fois souligné le professionnalisme et la valeur créatrice de ces artistes. A Paris, dans plusieurs galeries privées, se sont déroulées des expositions individuelles consacrées à V. Naumovski, Kalcevski, et à partir de 1980, à plusieurs reprises, à E. Demnievska, K. Urdin et V. Bajalska qui vivent à Paris. D. Manev, le sculpteur J. Grabul (1985), le peintre D. Petrovska (1983), et G. Cemerski (1988) ont exposé au Centre culturel yougoslave. Ces expositions ont influencé d'une manière remarquable la création des artistes macédoniens, à travers les critiques et les achats qu'elles suscitent, et aussi par la collaboration continue entre eux et des

galeries parisiennes, ce qui a notamment permis à Kiro Urdin de bénéficier d'une large promotion internationale. Ont également été remarquées les expositions individuelles de V.Gorgievska au Salon d'automne (1966) et celles de Cemerski, Percinkov, Hadzi-Boskov, V.Caule etc. au « *Salon de mai* » à Paris, ou encore celles de Kunoski et Kondovski (qui a reçu un prix), à l'exposition internationale de peinture de Cagnes-sur-mer ; enfin il faut noter des expositions de boursiers en France et notamment de R. Korubin. Récemment, en 1992, la maison parisienne Duro, en présentant les expositions individuelles de V. Taskovski et P. Anastasov, ou collectives, comme celle de cinq peintres macédoniens déjà cités - Taskovski, Anastasov, M. Kodzoman, S. Hadzi Nikolov et P. Kuzmanovski - a permis à ces artistes de se faire connaître à Paris.

V. Caule a fait ses études à Paris. M. et R. Korubin, P. Kuzmanovski et D. Manev ont bénéficié de bourses du gouvernement français, tandis que Frangovski, Velkov, Pavlovski, Jakimovski, K. Mazev. V. Urosevic et d'autres ont obtenu des séjours d'études. D'autres artistes, comme Demnievska, S. Korubovski, K. Matevski-Mata, K. Urdin, V. Bajalska, K. Tancev-Dinka, K. Manev, Z. Stefanoski ont vécu, faits de longs séjours et travaillé à Paris.

Pour de nombreuses générations d'artistes et historiens de l'art venus de différents pays, les musées parisiens furent de vrais universités ; c'est là qu'ils se sont imprégnés d'art français et plus généralement de l'art moderne du XXème siècle : Picasso, Miro, Modigliani, Chagall, Vasarely, Hartung, Zadkine, Calder etc..

Les artistes macédoniens se sont inspirés des références artistiques françaises et, très souvent, au prix d'une confrontation violente. On peut le voir, par exemple, dans les oeuvres de Cemerski, Mazev, Manev, Urdin, ou Penusliski, qui rappellent les modèles de Dubuffet, Masson, Picasso, Leger, du groupe Cobra, du cubisme ou de Kandinsky. Ceux-ci ne sont pas assimilés et suivis passivement, mais ils sont recréés dans une veine authentiquement personnelle. Par ces interactions les deux cultures nationales se sont enrichies. Désormais, l'art macédonien peut offrir au public français une oeuvre qui est une part authentique de la pensée contemporaine européenne.

Boris Petkovski

(*La peinture Skopje-Paris*, Galerie d'Association des artistes macédoniens, 1994)

Бернар Бифе / Bernard Buffet

Марсел Громер / Marcel Gromaire

Ив Аликс / Yves Alix

Леополд Сирваж / Léopold Survage

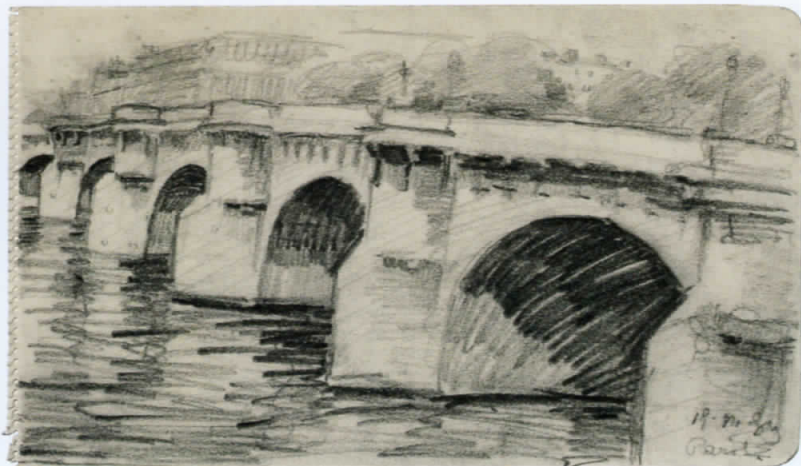
Франсоа Деноаје / François Desnoyer

Леополд Сирваж / Léopold Survage

Ив Аликс / Yves Alix

2

4

3

5

Димитар Аврамовски Пандилов (1899-1963)

Завршил Художествена академија 1924. во Софија (Бугарија). Во пролетта 1928 заминува за Париз; ја посетува Academie de la Grande Chaumière и Galerie Collarossi; излага со другите уметници на годишните изложби на студентите и специјализантите; ги проучува старите мајстори во Лувр; на крајот на годината се враќа во Македонија.

“Аврамовски се ориентира кон она што повеќе соодветствува на неговиот спокоен темперамент. Одговорот на своите ликовни дилеми тој го бара кај романтичарите (Делакроа), реалистите (Курбе, Домие, Миле) и, пред се, кај импресионистите (Моне, Писаро, Реноар, Серизие...) ... Во периодот на оваа специјализација тој создава неколку акварели (главно актови и пејзажи сигнирани со D.P. Paris 1928) и повеќе студии реализирани во цртеж. Резимето е јасно: треба да се напуштат академизмот и тонското сликање во име на новата светлина и чистата боја. Отворањето кон импресионизмот Аврамовски го демонстрира во периодот по неговото враќање од Франција.”

Абаџиева Димитрова, Соња, *Димитар Аврамовски Пандилов*, изд. МСУ, Скопје, 1984 (cat.exht.)

Dimitar Avramovski Pandilov (1899-1963)

Dimitar Avramovski Pandilov achève ses études à l'Académie des Beaux-arts de Sofia (Bulgarie) en 1924. Au printemps 1928, il s'installe à Paris où il fréquente l'Académie de la Grande Chaumière et la Galerie Collarossi. Il présente ses œuvres aux côtés d'autres peintres aux expositions annuelles des étudiants et boursiers et étudie les vieux maîtres au Louvre. A la fin de l'année 1928, il retourne en Macédoine.

« Avramovski s'oriente vers des idées proches de son tempérament calme. Il cherche une réponse à ses dilemmes artistiques chez les romantiques (Delacroix), les réalistes (Courbet, Daumier et Millet) et avant tout chez les impressionnistes (Monet, Picasso, Renoir). Au moment de sa spécialisation, il peint quelques aquarelles (surtout des paysages) qu'il signe « D.P.Paris, 1928 ». Son orientation est claire : abandonner l'académisme et créer une peinture toute en nuances au nom d'une lumière nouvelle et de la couleur pure. L'ouverture d'Avramovski à l'impressionnisme se manifeste pendant la période qui suit son retour de France .

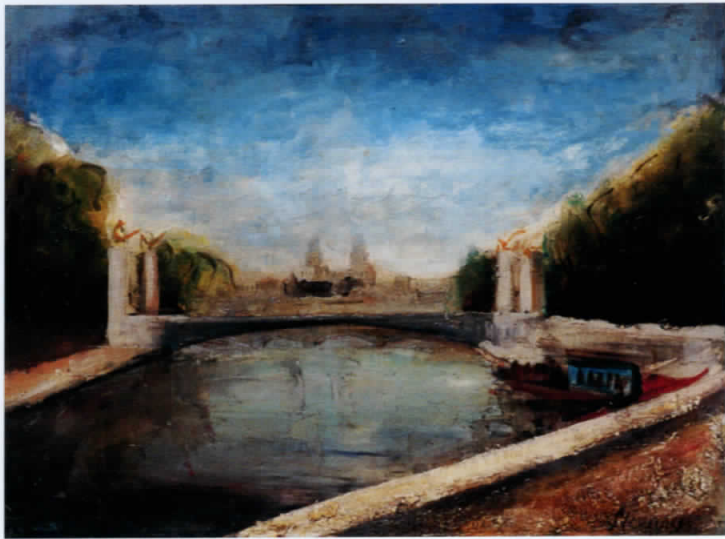
Abadziewa Dimitrova, Sonja, *Dimitar Avramovski Pandilov*, éd. Musée d'art contemporain, Skopje, 1984

1

7

8

9

Лазар Личеноски (1901-1964)

Завршил Уметничко училиште 1927. во Белград (Југославија). Во Париз престојува 1927-1929. Првите месеци ги посветува на обиколување на музеите и галериите, истовремено го посетува ателјето на Андре Лот, а потоа работи и на приватната академија Academie de la Grande Chaumière. Во јануари 1928. продолжил кај Марсел Леноар, а во февруари настапува на изложбата "Група југословенски уметници што живеат во Париз" (меѓу кои и Н. Мартиноски) во Institut des Etudes Slaves.

"Времето што Личеноски го минал во Париз се совпаѓа со времето на дилеми што ги поларизираат и разјаднуваат водечките европски интелектуални кругови и уметничките собираништа, по прашањето на неокубизмот на Лот, индивидуалистичкото во експресионизмот на Париската школа и обновената француска традиција на Сегонзак. Поттикнат од движењата што го застапуваат антиинтелектуалистичкото во полза на непосредниот допир со природата, Личеноски се ориентира кон инвентарот на "природниот и народниот живот", што веќе кон средината на третата деценија му вдахна на Париз дух на интимна уметничка визија на природата ..."

"Покрај укажаниот афинитет за Пикасо и Утрило, Личеноски е отворен и за експресивната егзалтација на колористичкиот вител на Делакроа, топењето на бојата кај Реноар, но и за едноздивната редуцираност на Дерен и поетичноста на Коро. Леноар го воведо во тајните на фреско-техниките, додека искуствата стекнати во ателјето на Андре Лот го насочија кон старите мајстори: кој се и какви, и каков е соодност на супстанците и на сликарските елементи потребни за да се "произведе" слика во лабораторијата на уметникот."

Васева Димеска, Викторија, *Лазар Личеноски*, изд. МСУ, Скопје, 1998 (cat.exht.)

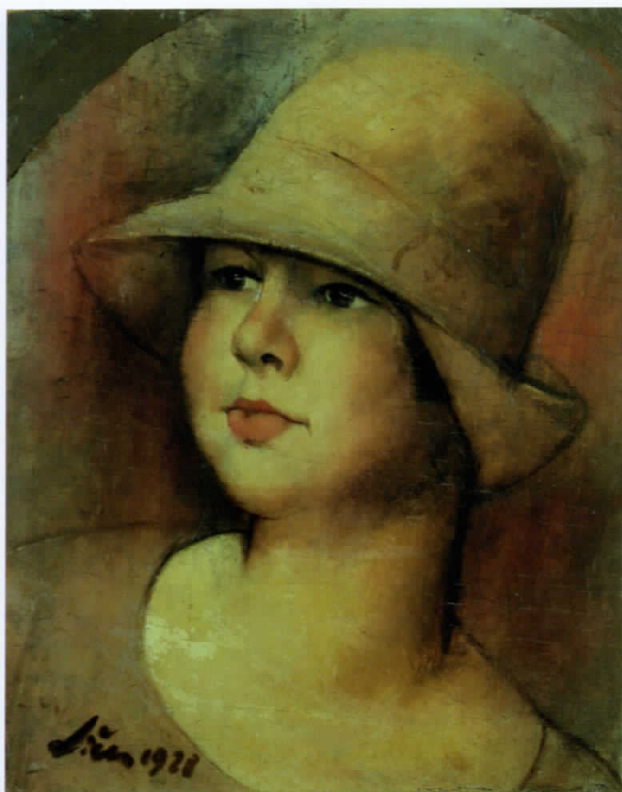
Lazar Licenoski (1901-1964)

Lazar Licenovski achève ses études en 1927 à Belgrade (Yougoslavie). Il séjourne ensuite à Paris de 1927 à 1929. Pendant les premiers mois, il visite les musées et les galeries et fréquente aussi l'atelier d'André Lhote, puis travaille au sein de l'académie privée dite: « Académie de la Grande Chaumière ». En janvier 1928, il poursuit ses travaux chez Marcel-Lenoir et en février participe à l'exposition du « Groupe des peintres yougoslaves » qui vivent à Paris (parmi lesquels figure N.Martinovski), à l'Institut des Etudes Slaves.

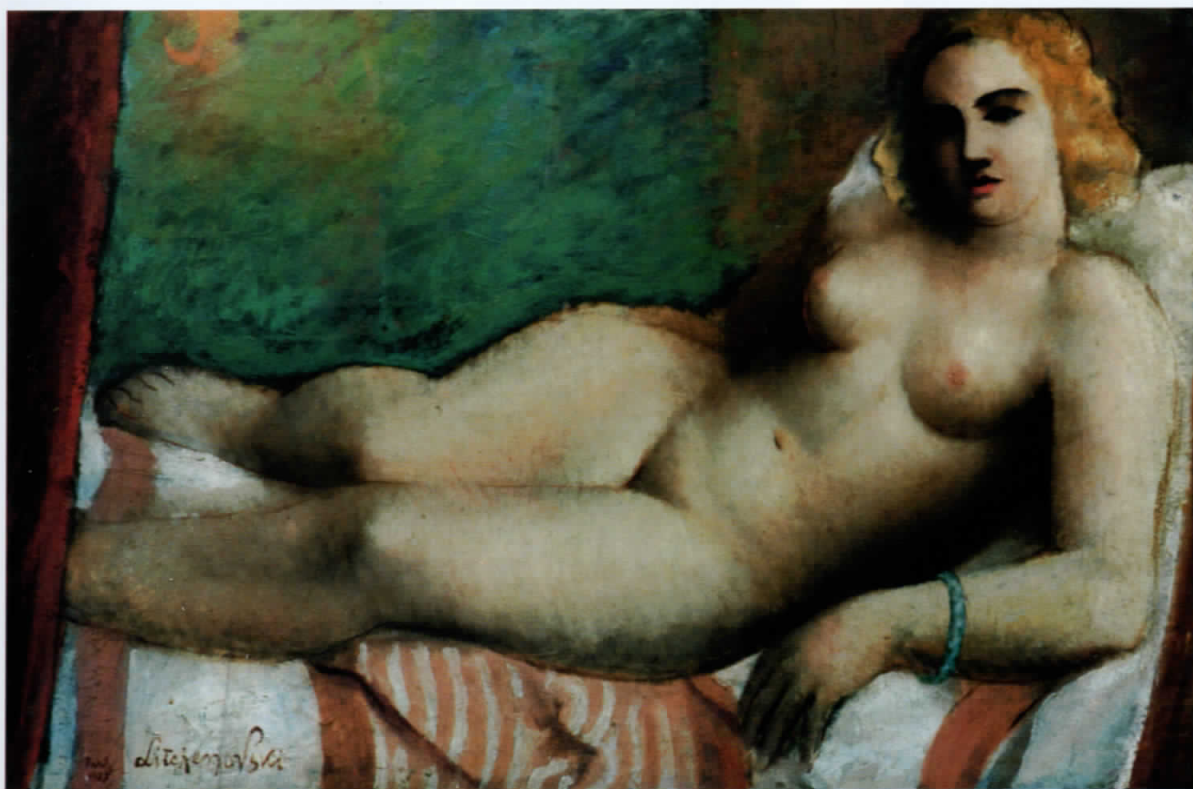
« Le séjour de Licenoski à Paris coïncide avec la période des débats qui préoccupent les cercles intellectuels influents, autour des questions du néo-cubisme de Lhote, de l'individualité et de l'expressionnisme de l'Ecole parisienne ou de la tradition française de Segonzac. Attiré par les mouvements de l'anti-intellectualisme au profit d'un contact direct avec la nature, Licenoski s'oriente vers l'exploration de « la vie naturelle et populaire ».

« En plus des affinités qu'il éprouve pour l'œuvre de Picasso ou d'Utrillo, Licenoski s'est également intéressé à l'exaltation expressive d'un coloriste comme Delacroix ou aux fondements de la couleur chez Renoir, et aussi à l'esprit d'un Derain ou à la poésie de Corot. Marcel-Lenoir l'initie aux secrets des techniques de la fresque, tandis que les expériences acquises dans l'atelier d'André Lhote l'orientent vers les vieux maîtres : comment marier les couleurs et toutes les substances de la peinture pour créer une image dans le laboratoire de l'artiste ?

Vaseva Dimeska, Viktorija, *Lazar Licenoski*, éd. le Musée d'art contemporain, Skopje, 1998.

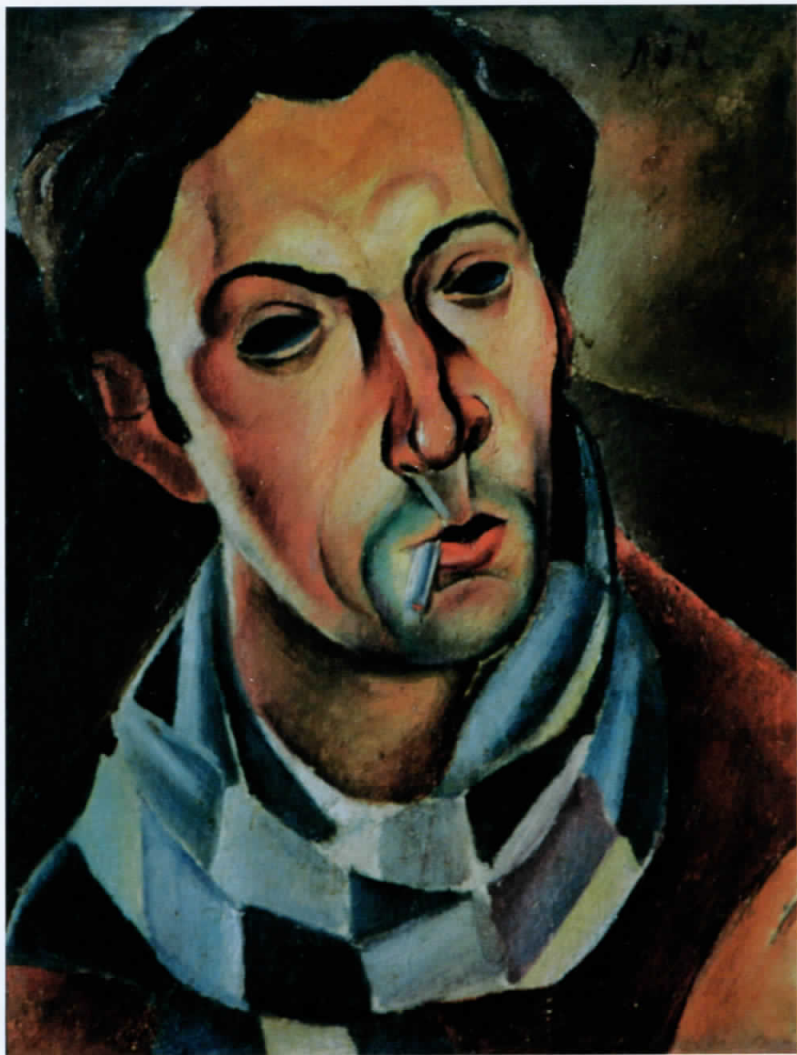
11

10

12

14

13

Никола Мариноски (1903-1973)

Завршил Академија за ликовна уметност 1927. во Букурешт (Романија). Во Париз заминува кон крајот на 1927. и останува до крајот на 1928. Прво ја посетува Academie de la Grande Chaumière, а потоа и Academie Ranson. Наставници на Academie Ranson му беа: Жорж Бисиер (вечерен акт), Кислинг (цртање) и Амеди де ла Пателјер (графика).

“...престојот во Париз значеше пресвртен момент за личноста на Мариноски, но исто така и за македонската ликовна уметност: во неа тој ќе ги внесе, како што тоа ќе го стори и Лазар Личеноски, многу од своите откривања на модерниот ликовен јазик... Во оваа сложена клима Мариноски ги одбираше своите ликовни афинитети во делата на некои најзначајни уметници на Париската школа. Меѓу нив ќе го споменам Сутин, со оглед дека во низа творби на Мариноски од првите години на неговото творештво по враќањето од Париз влијанието на овој уметник ќе биде особено присутно. Вознемирената драматична и дури брутална во своите манифестации уметноста на Сутин, се комбинираше во свеста на Мариноски со несомнениот афинитет што тој го открива за делата на Амадео Модилјани: неговата префинета, болезнена уметност, градена како деликатна преработка на слоевитата пластична традиција на Италија, здружена со импулси од црнечката пластика и некои елементи на кубизмот и експресионизмот, со голема сила ќе се втисне во творечката имагинација на Мариноски.”

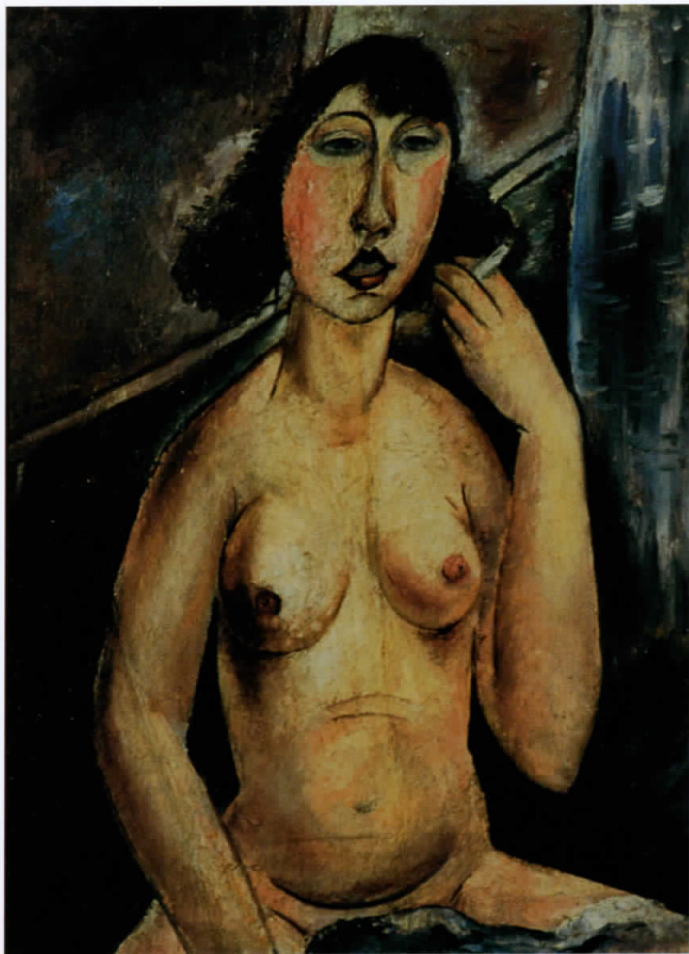
Петковски, Борис, *Никола Мариноски*, изд. Култура, Скопје, 1982

Nikola Martinoski (1903-1973)

Nikola Martinoski termine ses études à l'Académie des Beaux-Arts de Bucarest (Roumanie) en 1927. Il s'installe à Paris de 1927 à la fin de 1928. A son arrivée, il fréquente l'Académie de la Grande Chaumière, puis l'Académie Ranson, où il suit les cours de Georges Bisier, Kisling et A. de La Patellière.

Pour Martinoski - comme pour les artistes macédoniens en général- le séjour à Paris fut essentiel: il lui permit, comme à Lazar Licenoski, de se confronter à la diversité des nouveaux langages artistiques. C'est au sein de ce milieu d'une grande richesse que Martinoski découvre ses affinités artistiques grâce aux œuvres de certains artistes importants de l'Ecole parisienne. Parmi eux, on peut citer Soutine dont l'influence est manifeste dans plusieurs œuvres de Martinoski au cours des premières années qui suivent son retour en Macédoine. L'émotion intense et parfois brutale qui se dégage des œuvres de Soutine trouvait un écho chez Martinoski, capable également d'apprécier les travaux d'un Modigliani et de son art raffiné, élaboré comme une construction délicate et plus traditionnelle. Mais l'art de Martinoski se laissera également gagner par la force du cubisme et de l'expressionnisme. »

Petkovski Boris, *Nikola Martinoski*, éd. Kultura, Skopje, 1982

15

16

17

18

Борко Лазески (1917-1993)

Завршил Државна ликовна академија 1943. во Софија (Бугарија). Во Париз престојува од 1945. до 1948. Како стипендист на Француската влада тој специјализира фреско и мозаик на L`Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts, витраж кај Момежан, а современо сликарство кај Андре Лот.

“Циклусот настанат кај Лот, односно во Париз (стотина цртежи со молив и туш, темпери и масла) се карактеризираат со аналитички пристап кон уметничкото дело од аспект на светлината, потегот, бојата, ритмот, композицијата. Големата тема е анулирана, а мотивот има често формална, ирелевантна функција. Овие неопходни ликовни “вежби” се темелат од стилски аспект, врз кубизмот, односно конструктивизмот, од колористички врз орфизмот, но интегрално посматрани - тие се застапуваат за чист естетизам... Истовремено Лазески слика и пејзажи (масла, темпери и цртежи со молив) стимулирани од урбаниот простор, од загадочната и привлечна атмосфера на Париз... Стилски ги детерминираме како импресионизам.”

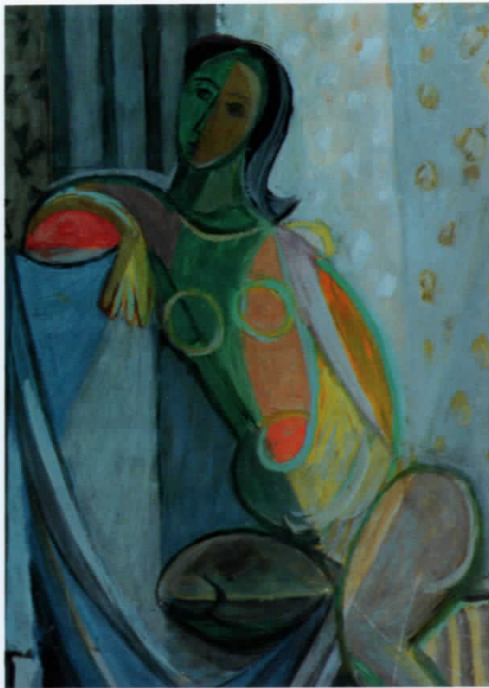
Абаџиева Димитрова, Соња, *Борко Лазески*, изд. МСУ, Скопје, 1979 (cat.exht.)

Borko Lazeski (1917-1993)

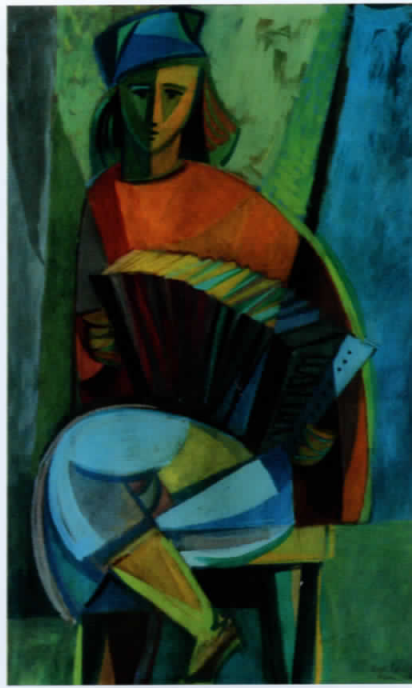
Borko Lazeski achève ses études à l'Académie des Beaux-Arts de Sofia (Bulgarie) en 1943. Il séjourne à Paris de 1945 jusqu'à 1948. Comme boursier du gouvernement français il se spécialise dans l'art de la mosaïque et de la fresque à l'Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts, se consacre également à l'art des vitraux, et chez André Lhote à l'art contemporain.

"Le séjour chez Lhote, à Paris (des centaines de dessins au crayon, à l'encre noire, à l'aquarelle et à l'huile) se caractérise par une approche analytique de la lumière, de la couleur, du rythme et de la composition. Le grand thème est abandonné et le motif n'a souvent qu'une fonction formelle. Ces exercices artistiques indispensables s'inscrivent dans une mouvance stylistique cubiste, constructiviste et dans une recherche d'une pure esthétique. Parallèlement, Lazeski peint des paysages (huile, aquarelle et dessins au crayon), stimulé par l'espace urbain, l'atmosphère curieuse et attrayante de Paris... Nous le considérons comme impressionniste."

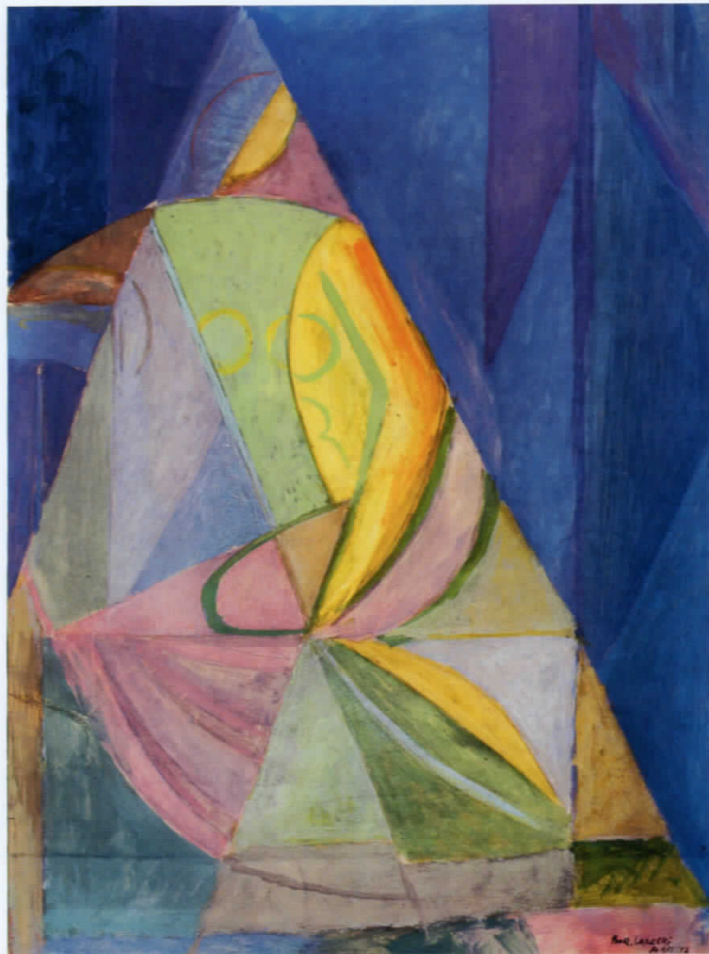
Abadziewa Dimitrova, Sonja, *Borko Lazeski*, éd. Musée d'art contemporain, Skopje, 1979.

19

20

21

22

23

Љубомир Белогаски (1911-1994)

Завршил Уметничка школа 1938. во Белград. (Југославија). 1937. оди во Париз, по повод Светската изложба, посетува бројни музеи и галерии - се запознава со делата на импресионистите, Сезан, на фовистите, ги затекнува изложбите на Ван Гог, Ел Греко итн. Во 1950. повторно е во Париз на својот студиски престој.

"Следејќи ги своите внатрешни пориви, во првите години по завршувањето на школувањето (1938), а во согласност со општата клима, Белогаски ќе се определи за сублимирање на постимпресионистичките искуства... Влијанието на Париската школа, тогаш и кај нас е несомнено... Во секој случај во моментот кога Белогаски почнува да ги користи Сезановите искуства и врз основа на нив да создава сопствен технолошки систем на пластичната структура на својата слика, сезанизмот е веќе важно, но минатото искуство на неговото ликовно опкружување."

Плавевски, Лазо, *Љубомир Белогаски* (Галерија Љубомир Белогаски), изд. Музеј на град Скопје, Скопје, 1991 (cat.exht.)

Ljubomir Belogaski (1911-1994)

Ljubomir Belogaski fait ses études à l'Académie des Beaux-arts de Belgrade (Yougoslavie). Il part pour Paris en 1937 à l'occasion de l'Exposition Internationale; visite de nombreux musées et galeries, découvre les œuvres des impressionnistes, de Cézanne et des Fauves, visite les expositions Van Gogh, El Greco, etc. En 1950, il revient à Paris pour un séjour d'étude.

« Ses propres orientations, dans les années qui suivent ses études (1938), suivent le climat général du moment et Belogaski sublime les expériences post-impressionnistes... L'influence de l'Ecole de Paris est à ce moment évidente, du moins lorsque Belogaski commence à utiliser les expériences de Cézanne et crée une structure plastique de l'image qui lui est propre »

Plavevski, Lazo, *Ljubomir Belogaski (la Galerie Ljubomir Belogaski)*, éd. Le Musée de la ville de Skopje, Skopje 1991

Вангел Коџоман (1905-1994)

Завршил Уметничко училиште 1930. во Белград (Југославија). На четиримесечниот студиски престој во Париз 1955/56, најчесто е присутен во Лувр, каде ги проучува дела-та на Сезан, Ван Гог, Делакроа, Рембрант и др. класици, посебно импресионистите.

"...Коџоман го посетува Париз (1955/56) како веќе оформен уметник. Тоа ќе биде и причината што тој, по враќањето од Париз, не ќе внесе некои битни измени во своето творештво, не ќе се поведе по доминатните ликовно естетски насоки на европската уметност...повеќе е импресиониран од старите мајстори отколку од тогаш најавангардните претставници на Париската школа, на нејзиниот нов пластичен јазик и антилитерарен став во сликарството (оттаму ќе донесе повеќе скици, како интимни белешки за ликовно доживеаните париски мотиви: мостовите на Сена, улиците, мотиви и ликови од Монмартр, Латинскиот квартал и др.)... Во едно Коџоман останал свој: во чистите бои - доминатните зелена и црвена над сината, жолтата и виолетовата. Неговата фактура е пастозна, впечатокот фовистички..."

Дамјановска, Љубица, *Вангел Коџоман*, изд. МСУ, Скопје, 1976 (cat.exht.)

Vangel Kodzoman (1905-1994)

Vangel Kodzoman fait ses études à l'École des Beaux-arts de Belgrade (Yougoslavie). Pendant son séjour de quatre mois à Paris en 1955-56, il visite le Louvre où il étudie les œuvres de Cézanne, Van Gogh, Delacroix, Rembrandt et d'autres classiques, mais surtout l'œuvre des impressionnistes.

« ...Lorsque Kodzoman séjourna à Paris (1955-56), il était déjà un artiste accompli. C'est la raison pour laquelle après son retour de Paris, on n'observe pas un changement important dans son œuvre. Il ne s'engage pas dans les courants esthétiques dominants de l'art européen... il est plus impressionné par les vieux maîtres que par les représentants de l'avant-garde de l'École de Paris. Kodzoman est resté fidèle aux couleurs pures, le vert et le rouge dominant sur le bleu, le jaune et le violet. Sa touche est épaisse, l'impression générale relève du fauvisme ».

Damjanovska, Ljubica, *Vangel Kodzoman*, éd. Musée d'art contemporain, Skopje, 1976.

24

25

Димо Тодоровски (1910-1983)

Завршил Уметничко училиште со академски курс 1935. во Белград (Југославија). 1952/53 има студиски престој во Париз.

“Во основа, во стекнувањето искуства во својата скулпторска работа, тој тргнува од големата меѓународна традиција. Поконкретно во неговото творештво се чувствува влијание на родоначалникот и доајенот на модерната француска скулптура А. Роден и посебно, неговиот ученик А.Бурдел... Тодоровски го илустрира концептуалното движење од меѓународниот реализам или експресионизам, во чиј темел се и искуствата на Роден... (несомнено е влијанието на *Граѓаните од Кале* во градењето на сложената арматура од фигури во скулптурата *Јама*, 1956.)”

Николовски, Антоние, *Творештвото на современиот македонски скулптор Димо Тодоровски*, Културно наследство V, Скопје, 1974

Dimo Todorovski (1910-1983)

Dimo Todorovski étudia à l'Ecole des Beaux-Arts de Belgrade (Yougoslavie) en 1935. En 1952-53 il entreprit un voyage d'étude à Paris.

« Son travail de sculpteur s'inscrit dans la grande tradition internationale. Plus précisément, son œuvre est marquée par l'influence du « doyen » de la sculpture française, A. Rodin, et particulièrement par son élève Antoine Bourdelle. Todorovski appartient à ce mouvement conceptuel du réalisme international et de l'expressionnisme qui se fondent sur l'héritage de Rodin... (probablement peut-on y voir une influence des « *Bourgeois de Calais* », dans la construction de l'armature complexe des figures « *La fosse* », en 1956).

Nikolovski, Antonie, *L'œuvre du sculpteur macédonien contemporain Dimo Todorovski*, éd. Le patrimoine V, Skopje, 1974

Борка Аврамова (1924-1993)

Завршила Академија за ликовни уметности 1953. во Загреб (Хрватска). Како стипендист има студиски престој во Париз 1959/60.

Влијанијата од француската скулптура ќе се почувствуваат уште во нејзините почетни дела прикажани на првата изложба (1954).

"Борка Аврамова е еден силен и втемелен скулптор, кој умее, кога е потребно, да биде бурделовски прецизен и носталгичен во духот на старата индиска или малоазиска скулптура".

Kolaric, Miodrag, *Novija jugoslovenska skulptura*, изд. "Jugoslavija", Beograd, 1961

Borka Avramova (1924-1993)

Borka Avramova fait ses études à l'Académie des Beaux-Arts de Zagreb (Croatie) en 1953. Au cours de ses études, elle entreprend une spécialisation à Paris en 1959-60.

L'influence de la sculpture française va se sentir dès ses premières oeuvres exposées en 1954.

« Borka Avramova travaille avec une précision bourdellienne et nostalgique mêlée à l'héritage de la vieille sculpture hindoue ou asiatique ».

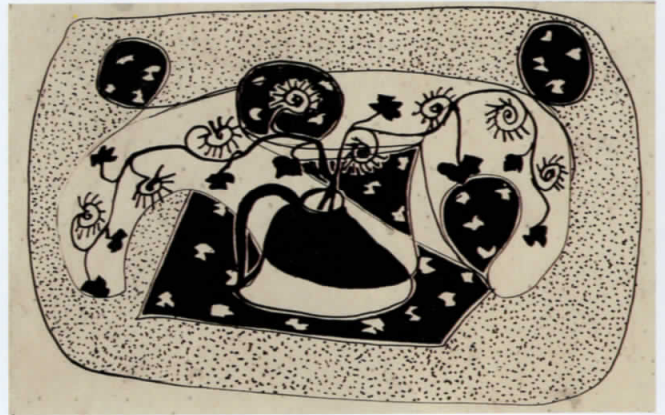
Kolaric, Miodrag, *La nouvelle sculpture yougoslave*, éd. « Yougoslavie », Belgrade, 1961.

27

30

29

28

31

Димче Протугер (1920-1995)

Завршил Художествена академија 1945/46. во Софија (Бугарија).

Во Париз престојувал шест месеци.

“...по меланхоличниот карактер, духовната разбрануваност, неговите пејзажи и мртви природи се поблиску до поетскиот реализам, односно до интимизмот, кој е поуспокоен, посталожен, потивок и со посвеж колорит. Тргувајќи од оваа констатација, Протугер е поблиску до Вијар, отколку до Бонар... Варијациите (во цртежите, особено од 1953.) на потезите и нивно-то редување се во извесна визуелна блискост со естетиката на сецесијата...” (истовремено и со естетиката на матисовиот цртеж).

Абаџиева Димитрова, Соња, *Димче Протугер*, изд. Уметничка галерија, Скопје, 1986 (cat.exht.)

Dimce Protuger (1920-1995)

Dimce Protuger a étudié à l'Académie des Beaux-Arts de Sofia (Bulgarie) en 1945-46.

Il séjourne en France pendant six mois.

« ...Après des œuvres au caractère mélancolique et à l'esprit tourmenté, ses paysages et natures mortes sont plus proches du réalisme poétique, c'est-à-dire d'un intimisme plus calme, plus tranquille, traités dans des coloris plus frais. De ce point de vue, Protuger est plus proche de Viard que de Bonnard...»

Abadziewa Dimitrova, Sonja, *Dimce Protuger*, éd. Galerie d'art, Skopje, 1986

Борислав Траиковски (1917-1996)

Завршил Академија за ликовни уметности 1951. во Белград (Југославија).
Студиски престојува во Париз 1961.

“Студискиот престој во Париз ќе биде мошне значаен за неговиот натамошен развој, кога доаѓа во директен контакт со делата на фовистите, а особено на оние на Жорж Руо... од чија естетика ќе се напојува во своето творештво, давајќи му своја индивидуална обоеност.”

Дамјановска, Љубица, *ВДИСТ*, изд. МСУ, Скопје, 1985 (cat.exht.)

Borislav Traikovski (1917-1996)

Borislav Traikovski termine ses études à l'Académie des Beaux-Arts de Belgrade (Yougoslavie). Il effectue un séjour d'études à Paris en 1961.

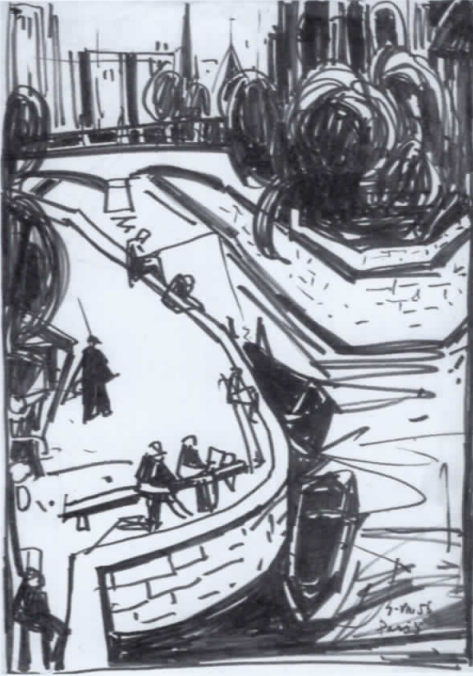
« Le séjour à Paris sera très important pour son développement futur, après avoir découvert l'oeuvre des Fauves, et surtout les travaux de Georges Rouault dont l'esthétique va l'inspirer mais tout en gardant ses propres coloris. »

Damjanovska, Ljubica, *VDIST*, éd. Musée d'art contemporain, Skopje, 1985

32

33

35

34

36

Ристо Лозаноски (1923-1965)

Завршил Академија за ликовни уметности 1951. во Белград (Југославија).

Во Париз престојува на двапати: 1955. и повторно како стипендист во 1958.

“Во Париз (1955) создава серија на извонредни цртежи кои пренесуваат дел од необичната атмосфера на улиците на овој град... Структурата на неговите слики (во педесетите) главно е резултат на спојот на експресионизмот и на кубистичката концепција, комбинирана со фовистички колорит... подоцна, имајќи ги пред себе веќе конципираните монументални композиции на Б. Лазески употребува геометриски организирани партии, со умерена редуција на формите во рамките на кубизмот од лотовската варијанта”.

Бочварова Плавеvsка, Марика, *Ристо Лозаноски*, изд. МСУ, Скопје, 1986 (cat.exht.)

Risto Lozanoski (1923-1965)

Risto Lozanoski achève ses études à l'Académie des Beaux-Arts de Belgrade (Yougoslavie).

Il réalise deux voyages à Paris, en 1955, puis comme boursier en 1958.

« A Paris (1955), il réalise une série de dessins extraordinaires qui transmettent l'atmosphère des rues de cette ville... Dans les années cinquante, la structure de ses tableaux est surtout le fruit de la combinaison des conceptions expressionnistes, cubistes et des coloris empruntés aux Fauves... Plus tard, ayant découvert les principes des compositions de B. Lazeski, il utilise des constructions géométriques organisées, avec une réduction des formes, tempérée par le cubisme vu par A.Lhote ».

Bocvarova Plavevska, Marika, *Risto Lozanoski*, éd. Musée d'art contemporain, Skopje, 1986

Димитар Кондовски (1927-1993)

Завршил Академија за ликовни уметности 1952 во Белград (Југославија).
Во 1958 заминува на студиски престој во Париз.

“Во периодот по завршувањето на Академијата за ликовни уметности неговите творечки заложби резултираат со специфичен, лирски интониран ликовен израз близок до ликовните поетики на Никола Мартиноски, Модилјани, и делумно, Пикасо од сината фаза со нагласена тенденција кон поедноставување на формите.”

Алексиев, Емил, *Димитар Кондовски*, изд. Сигмапрес, Скопје, 2001

Dimitar Kondovski (1927-1993)

Dimitar Kondovski a fait ses études à l'Académie des Beaux-Arts de Belgrade (Yougoslavie) en 1952. En 1958, il entreprend un séjour d'étude à Paris.

« Dans la période qui suit ses études, D.Kondovski produit une oeuvre où se mêlent une esthétique spécifique, lyrique proche de la poétique artistique de Nikola Martinoski et de Modigliani, et une certaine tendance à la simplification des formes qui n'est pas sans rappeler la production de la période bleue de Picasso ».

Aleksiev, Emil, *Dimitar Kondovski*, éd. Sigmapress, Skopje, 2001.

38

37

Томо Шијак (1930-1998)

Студирал на Академијата за ликовни уметности во Љубљана.
Имал студиски престој во Франција.

“Тој беше следен (1955-1957) од неодредени фовистички влијанија, изразени во своевидна колористичка експресивност и разбиеност на формата. Оваа фигурација на Шијак постепено се преобразува во аглест, линеарен, аскетски “бифеовски” експресионизам на формата: со доминација на цртачко-графички елемент и студена, здржана гама на боите.”

Петковски, Борис, *Томо Шијак*, изд. МСУ, Скопје, 1977 (cat.exht.)

Tomo Sijak (1930-1998)

Tomo Sijak poursuit ses études des beaux-arts à Ljubljana.
Il a réalisé un séjour d'étude en France.

« Il était marqué (1955-1957) par le fauvisme exprimé dans des coloris et des formes expressives. Cette figuration propre à Sijak se transforme successivement en un expressionnisme de l'angle, linéaire, puis un expressionnisme ascétique proche de Buffet où domine le graphisme de la forme et une palette de couleurs froides. »

Petkovski, Boris, *Tomo Sijak*, éd. Musée d'art contemporain, Skopje, 1977.

Богољуб Ивковиќ (1924)

Завршил Академија за ликовни уметност 1957. во Белград (Југославија).
Во Париз престојува и слика од 1965. до 1974., во меѓувреме има и неколку самостојни изложби во овој град.

“Ликовната физиономија е класифицирана според својот најширок идејноестетски контекст во експресионизмот... симболиката... надреалноста... веќе првите дела на Ивковиќ содржеа формални белези на сликарство што се изразува со привидно едноставни, но со својата општа ликовна оформеност максимално изразени елементи што се сведуваат на специфична форма на експресивна деформација: градење на робусни, “тврдо”, “остро” профилирани претстави на луѓе и предмети...” (Пикасо, Леже...).

Петковски, Борис, *Богољуб Ивковиќ*, изд. МСУ, Скопје, 1970 (cat.exht.)

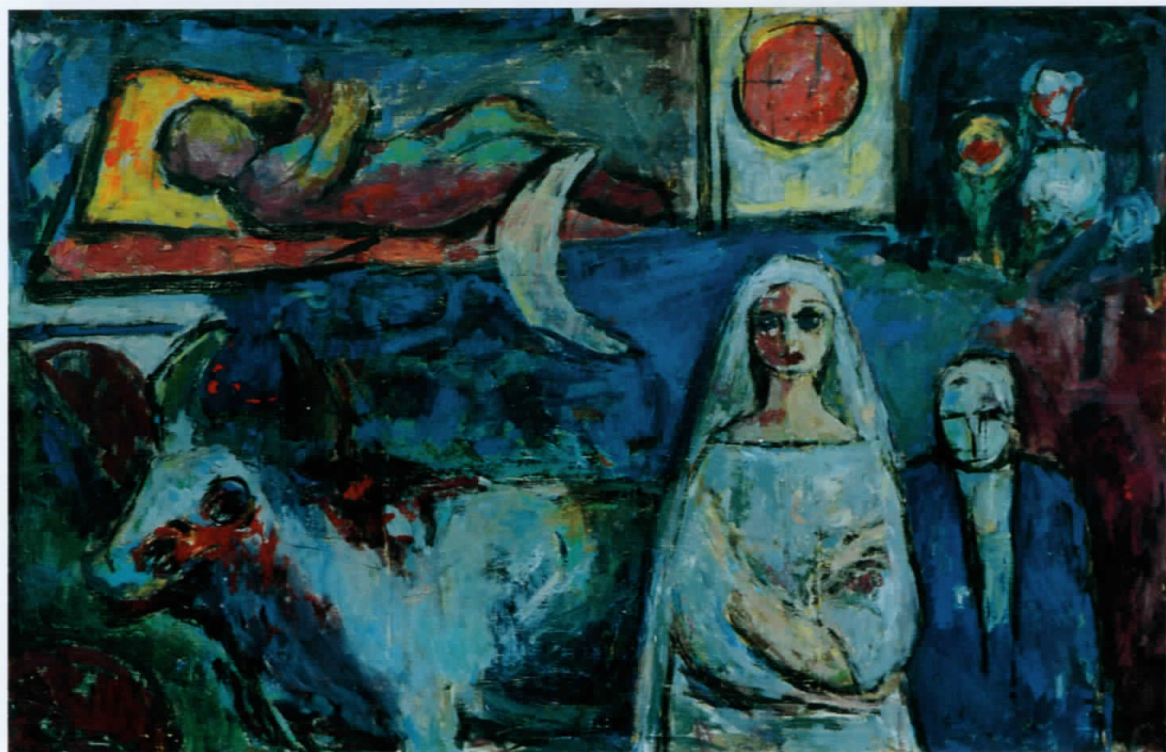
Bogoljub Ivkovic (1924)

Bogoljub Ivanovic termine ses études à l'Académie des Beaux-Arts de Belgrade (Yougoslavie) en 1957. De 1965 à 1974, il vit et travaille à Paris où il présente plusieurs expositions individuelles.

« La physionomie générale de ses œuvres peut être rapprochée de l'expressionnisme...du symbolisme...et du surréalisme...Déjà les premières œuvres d'Ivkovic affichaient une simplicité, fruit d'un travail d'épuration formelle et d'une déformation expressive du sujet : cette construction rappelle les travaux de Picasso et de Léger.

Petkovski, Boris, *Bogoljub Ivkovic*, éd. Musée d'art contemporain, Skopje, 1970

41

Ванчо Ѓорѓиевски (1924)

Завршил Академија за ликовни уметности 1952. во Белград (Југославија). Париз го посетува во 1955.

"...за време на неговиот престој во Париз, не може да ја совлада желбата да наслика дел од неговата мошне импресивна и привлечна атмосфера...со својот илустративен аспект и дифијевска вибрантност на сликарскиот потег... Оваа фаза (1957) повеќе критики во тој период ја доведуваат во врска со општото ликовно-визуелно начело специфично за Марк Шагал... засновано, пред сè, врз визуелната структура на сликите и општата импресија што ја оставаат кај гледачот".

Абаџиева Димитрова, Соња, *Ванчо Ѓорѓиевски*, изд. МСУ, Скопје, 1979 (cat.exht.)

Vanco Gorgievski (1924)

Vanco Gorgievski finit ses études à l'Académie des Beaux-Arts en 1952 à Belgrade (Yougoslavie). Il visite Paris en 1955.

« ...pendant son séjour à Paris, il s'attache à peindre une partie de son atmosphère attrayante...avec un sens de la vibration et de l'illustration qui évoque Dufy...A cette époque, plusieurs critiques rapprochent ce travail des codes artistiques et visuels de Marc Chagall...fondés avant tout sur la structure visuelle des tableaux et l'impression générale qu'ils laissent chez le public »

Abadziewa Dimitrova, Sonja, *Vanco Gorgievski*, éd. Musée d'art contemporain, Skopje, 1979

Миле Корубин (1922-2000)

Завршил Академија за ликовни уметности 1951. во Белград (Југославија).
Првиот престој во Париз е во 1957., потоа во 1958., 1963., а во 1964. има самостојна изложба во Дижон (Cellier de Clairvaux).

"...во портретите (од педесеттите) го обединува егзотичното, надреалното, бизарното и прави смела синтеза на геометризмот (фон) со фигурацијата на Гоген / Ван Донген (форма, колорит)... во пејзажите редуцијата на чисти бои и плохи/флеки, поткрепена со декоративен манир во релација со слоевидни кубистички размисли... Пејзажот (особено од Париз) се доживува преку колористичка диференцијација на монохромни парцели, хроматски контрасти и линеаризми...се сугерира еден Морис Денис... релацијата на Корубин со набистите на ниво на став кон сликарската феноменологија е мошне битно за овој уметник, бидејќи од него генерираа и Матис, кубистите и формите на апстракцијата."

Абаџиева, Соња, *Миле Корубин*, изд. МСУ, Скопје, 2001 (cat.exht.)

Mile Korubin (1922-2000)

Mile Korubin achève ses études à l'Académie des Beaux-Arts de Belgrade (Yougoslavie) en 1951. Il fait un premier séjour à Paris en 1957, puis en 1958 et 1963. En 1964, il présente une exposition individuelle à Cellier-les-Clairvaux, près de Dijon.

« ...dans ses portraits des années cinquante, il mêle l'exotisme, le surréalisme et la première synthèse audacieuse de la figuration d'un Gauguin ou d'un Van Dongen (la forme, le coloris)...dans des paysages caractérisés par une utilisation minimaliste des couleurs soutenue par une composition décorative qui évoque certaines impressions cubistes ...Dans ses paysages, surtout parisiens, se manifeste l'influence de Maurice Denis à travers une différenciation entre certaines couleurs monochromes et des contrastes chromatiques... la relation avec les Nabis fut pour Korubin très importante. »

Abadziewa, Sonja, *Mile Korubin*, éd. Musée d'art contemporain, Skopje, 2001.

42

43

Иван Велков (1930)

Завршил Академија за ликовни уметности 1955. во Белград (Југославија).

Како стипендист во Париз престојува 1960.

“Наредните години (1957-1960) тој спроведува решителна редукција на цртежот и на композицијата. Релативно меките контури на линијата сега наоѓаат адекватна замена во кубистичко-конструктивистичките решенија: наметливата геометриска организација на формите го издигнува цртежот како суштествена и доминатна категорија во сликата. Делата од овој период содржат извесни искуства иманетни на творештвото на Пикасо и Леже.”

Абаџиева Димитрова, Соња, *Иван Велков*, изд. Центар за култура и информации, Скопје, 1983 (cat.exht.)

Ivan Velkov (1930)

Ivan Velkov achève ses études à l'Académie des Beaux-Arts de Belgrade (Yougoslavie) en 1955. Il obtient une bourse pour un séjour à Paris en 1960.

« Les années suivantes (1957-1960), il modifie de manière audacieuse ses compositions. Ses lignes aux contours incertains autrefois, se transforment suivant des orientations cubistes et constructivistes: cette nouvelle organisation des formes fait du dessin l'élément dominant de l'image. Les œuvres de cette période attestent d'une influence de Picasso et de Léger ».

Abadziewa Dimitrova, Sonja, *Ivan Velkov*, éd. Centre de culture et d'information, Skopje 1983

Петар Мазев (1927-1993)

Завршил Академија за ликовни уметности 1953. во Белград (Југославија).

На студиски престој во Париз се наоѓа 1958/59. Во 1959. ја добива наградата *Сапиро* на изложбата *Младо француско сликарство* во Париз.

“...до 1956. основен тематски интерес на Мазев во сликарството се портетите (со експресионистичко-фовистички обележја)... ликовниот јазик во првите графики е мошне поживотен, иако погротексен, мошне поекспресивен отколку мизерабилизмот на Бернар Бифе... Следуваше, потоа да го наречам така пост-експресионистичкиот период во фигуративното сликарство обликувано низ своевидна симбиоза на елементите на надреализмот, метафизичкото сликарство и кубизмот: во рамките на една ликовна синтакса блиска, истовремено, на Карло Кара, Андре Лот, Фернан Леже...”.

Петковски, Борис, *Петар Мазев*, изд. МСУ, Скопје, 1966 (cat.exht.)

Petar Mazev (1923-1993)

Petar Mazev a fait ses études en 1953 à l'Académie des Beaux-Arts de Belgrade (Yougoslavie). Il poursuit ses études à Paris entre 1958-1959, où il obtient le prix Sapiro (1959) à l'exposition de la « Jeune Peinture Française ».

“...jusqu'en 1956, l'intérêt fondamental de la peinture de Mazev réside dans ses portraits marqués par l'expressionnisme et le fauvisme...l'expression picturale de ses premiers tableaux est beaucoup plus vivante mais aussi plus imposante que la sécheresse de trait d'un Bernard Buffet... Cette première période est suivie d'une phase post-expressioniste où se mêlent diverses influences, dont celle du cubisme, au sein d'un courant artistique proche à la fois d'André Lothe et de Fernand Léger.

Petkovski, Boris, *Petar Mazev*, éd. Musée d'art contemporain, Skopje, 1966

45

Ордан Петлевски (1930-1997)

Завршил Академија за применети уметности во Загреб. Во Париз боравел во 1959. кога учествува на две групни изложба (на Првото биенале на младите ја добива Меѓународната награда за сликарство). 1961. и 1968. во галеријата Lacluche има самостојни изложби, а 1964. учествува на Мајскиот салон.

“Мртвите природи, ентериери, крајолици што следат од 1955. се во функција на истражување на формата... во неговото сликарство ќе се култивира обликовното ткиво со извесни фовистички, клеовски импликации, а понагласено со кубистичката синтакса... кубистичката лексика не е само со пикасовска и браковска обоеност, туку, на моменти, и со извесна лежеовска стилизација... Топлата колористичка гама и избалансираните формални елементи градат префинета пластична композиција во манирот на матисовиот концепт на кохерентно единство на пиктуралниот израз.”

Димитровски, Валентино, *Ordan Petlevski (1930-1997) / Ордан Петлевски (1930-1997)*, изд. Galerija Klovicevi dvori, Zagreb; MSU, Skopje, 1999 (cat.exht.)

Ordan Petlevski (1930-1997)

Ordan Petlevski achève ses études à l'Académie des Arts appliqués à Zagreb. Il participe en 1959 à Paris, à deux expositions collectives (il reçoit le premier prix international de peinture à l'occasion de la première Biennale des jeunes). En 1961 et 1968 dans la galerie Lacroche, il présente une exposition individuelle et en 1964 participe au Salon de Mai.

« Ses natures mortes et ses intérieurs portent sur la recherche de formes nouvelles...il développe dans ses oeuvres certains traits de la peinture fauve accentués par des emprunts à la syntaxe cubiste...pas uniquement à travers les coloris de Picasso, mais également au travers d'une stylisation des formes qui rappelle l'oeuvre de Léger...La gamme des couleurs chaudes et les éléments formels équilibrés construisent une composition au sens de Matisse, celle d'une unité cohérente de l'art pictural ».

Dimitrovski, Valentino, *Ordan Petlevski (1930-1997) / Ордан Петлевски (1930-1997)*, éd. Galerie Klovicevi dvori, Zagreb, Musée d'art contemporain, Skopje, 2001.

47

Димитар Аврамовски Пандилов
Dimitar Avramovski Pandilov

1. *Покрај вода / Au bord de l'eau*, 1925
масло на платно / huile sur toile, 25x32,5
сопс.: МСУ, Скопје
2. *Мотив од Париз 1 / Paysage de Paris 1*, 1928
цртеж / dessin, 13,5x21
сопс.: МСУ, Скопје
3. *Мотив од Париз 4 / Paysage de Paris 4*, 1928
цртеж / dessin, 21x13,5
сопс.: МСУ, Скопје
4. *Мотив од Париз 5 / Paysage de Paris 5*, 1928
цртеж / dessin, 21x13,5
сопс.: МСУ, Скопје
5. *Мотив од Париз 6 / Paysage de Paris 6*, 1928
цртеж / dessin, 13,5x21
сопс.: МСУ, Скопје
6. *Мотив од Париз 11 / Paysage de Paris 11*, 1928
цртеж / dessin, 13,5x21
сопс.: МСУ, Скопје
7. *Скопска гара / La gare de Skopje*, 1947
масло на платно / huile sur toile, 42x53,5
сопс.: Уметничка галерија, Скопје

Лазар Личеноски / Lazar Licenoski

8. *Пејзаж од Париз / Paysage de Paris*, 1927
масло на платно / huile sur toile, 46x61
сопс.: Уметничка галерија, Скопје
9. *Пејзаж од Париз / Paysage de Paris*, 1928
масло на шперплоча / huile sur bois, 26x36
сопс.: Зое Личеноска, Скопје
10. *Акт / Nu*, 1928
масло на платно / huile sur toile, 54x80,5
сопс.: Уметничка галерија, Скопје
11. *Портрет на Роберта Бирбири / Portrait de Roberta Burbridge*, 1928
масло на платно / huile sur toile, 41x33
сопс.: Зое Личеноска, Скопје

Никола Мартиноски / Nikola Martinoski

12. *Глава на жена / Tête de femme*, 1928
масло на платно / huile sur toile, 43x37
сопс.: Галерија Никола Мартиноски, Крушево
13. *Семејство (Адам и Ева) / Famille (Adame et Eve)*, 1931
масло на платно / huile sur toile, 84x104
сопс.: МСУ, Скопје
14. *Автопортрет / Autoportrait*, 1931
масло на платно / huile sur toile, 43x35
сопс.: Галерија Никола Мартиноски, Крушево
15. *Порок / Le vice*, 1931/32
масло на платно / huile sur toile, 77x57
сопс.: Галерија Никола Мартиноски, Крушево
16. *Гроф Кравченко / Comte Kravchenko*, 1933
масло на платно / huile sur toile, 60x44
сопс.: приватна сопственост

Борко Лазески / Borko Lazeski

17. *Von marché*, 1946
темпера на хартија / détrempe sur papier, 40x32
сопс.: МСУ, Скопје
18. *Мотив од Париз / Paysage de Paris*, 1947
темпера на хартија / détrempe sur papier, 96,3x67
сопс.: Росица Лазеска, Скопје
19. *Студија 74 / Étude 74*, 1947
темпера на хартија / détrempe sur papier, 68x45
сопс.: Росица Лазеска, Скопје
20. *Студија 15 / Étude 15*, 1947
темпера на хартија / détrempe sur papier, 37,4x27,8
сопс.: Росица Лазеска, Скопје
21. *Студија 73 / Étude 73*, 1948
темпера на хартија / détrempe sur papier, 65x48
сопс.: МСУ, Скопје

Љубомир Белогаски / Ljubomir Belogaski

22. *Од Брегалница / De la rivière Bregalnica*, 1937
акварел / aquarelle, 31x44
сопс.: МСУ, Скопје
23. *Добротски мотив / Paysage de Dobrota*, 1950
акварел / aquarelle, 44x62
сопс.: МСУ, Скопје

Вангел Коџоман / Vangel Kodzoman

24. *Мотив од Охрид / Paysage d'Ohrid*, 1937
акварел / aquarelle, 43,5x28,5
сопс.: МСУ, Скопје
25. *Сончогледи / Les tournes sols*, 1957
масло на платно / huile sur toile, 76x98
сопс.: Завод, музеј, галерија, Штип

Димо Тодоровски / Dimo Todorovski

26. *Јама / La fosse*, 1956
бронза / bronze, 72x72x71
(изложена во Уметничка галерија, Скопје;
exposée à la Galerie d'art, Skopje)
сопс.: Уметничка галерија, Скопје

Борка Аврамова / Borka Avramova

27. *Портрет на Шиптар / Portrait d'un Albanais*, 1954
бронза / bronze, 36x26x36
сопс.: Уметничка галерија, Скопје

Димче Протугер / Dimce Protuger

28. *Глава / La tête*, 1953
цртеж / dessin, 23,4x17
сопс.: МСУ, Скопје
29. *Вазна со цвеќе / Vase avec une fleur*, 1953
цртеж / dessin, 13,3x20,6
сопс.: МСУ, Скопје
30. *Вазна со цвеќе / Vase avec une fleur*, 1953
цртеж / dessin, 21,3x15,6
сопс.: МСУ, Скопје

31. *Вазна со цвеќе / Vase avec une fleur*, 1956
цртеж / dessin, 22,8x16
сопс.: МСУ, Скопје

Борислав Траиковски / Borislav Traikovski

32. *Кловнови / Les clowns*, 1966
масло на платно / huile sur toile, 100x70
сопс.: МСУ, Скопје

Ристо Лозаноски / Risto Lozanoski

33. *Цртеж од Париз / Dessin de Paris*, 1955
цртеж / dessin, 29,5x21
сопс.: Фанче Лозаноска, Скопје

34. *Цртеж од Париз / Dessin de Paris*, 1955
цртеж / dessin, 29,5x21
сопс.: Фанче Лозаноски, Скопје

35. *Цртеж од Париз / Dessin de Paris*, 1955
цртеж, 29,5x21
сопс.: Фанче Лозаноска, Скопје

36. *Цртеж од Париз / Dessin de Paris*, 1955
цртеж / dessin, 29,5x21
сопс.: Фанче Лозаноска, Скопје

Димитар Кондовски / Dimitar Kondovski

37. *Арлекин / Arlequin*, 1956
масло на платно / huile sur toile, 148x98,5
сопс.: фамилија Кондовски, Скопје

38. *Мртва природа со Бахова биста
La Nature morte avec la buste de Bach*, 1956/57
масло на платно / huile sur toile, 79x98,5
сопс.: фамилија Кондовски, Скопје

Томо Шијак / Томо Sijak

39. *Без наслов / Sans titre*, 1957
масло на платно / huile sur toile, 71,8x100
сопс.: МСУ, Скопје

Богољуб Ивковиќ / Bogoljub Ivković

40. *Семејство / La famille*, 1962
масло на платно / huile sur toile, 200x165
сопс.: МСУ, Скопје

Ванчо Ѓорѓиевски / Vanco Gorgievski

41. *Брак / Le mariage*, 1957
масло на платно / huile sur toile, 66x85
сопс.: МСУ, Скопје

Миле Корубин / Mile Korubin

42. *Пејзаж од Париз / Paysage de Paris*, 1957
масло на платно / huile sur toile, 70x94
сопс.: Народен театар Војдан Чернодрински, Прилеп

43. *Пејзаж од Париз / Paysage de Paris*, 1961
масло на платно / huile sur toile, 57x70
сопс.: Уметничка галерија, Скопје

Иван Велков / Ivan Velkov

44. *Пролет / Printemps*, 1959
масло на платно / huile sur toile, 144x92
сопс.: Театар на народностите, Скопје

Петар Мазев / Petar Mazev

45. *Водоноски / Les porteuzees d'eau*, 1959
масло на платно / huile sur toile, 142x101
сопс.: Завод, музеј, галерија, Штип

Ордан Петлевски / Ордан Петлевски

46. *Фигури во ентериер, 1955
Les figures en l'intérieur*
масло на платно / huile sur toile, 76x92
сопс.: МСУ, Скопје

47. *Ентериер / L'intérieur*, 1956
масло на платно / huile sur toile, 92x76
сопс.: МСУ, Скопје

Од француската колекција на МСУ, Скопје
De la collection française du Musée d'art contemporain,
Skopje

Ив Аликс / Yves Alix

Жени на плажа / Des femmes sur la plage, 1957
бакрорез / gravure, 39x58
Rampilons, 1962
акварел / aquarelle, 28x40,5

Бернар Бифе / Bernard Buffet

Портрет / Portrait, после / après 1960
бакрорез / gravure sur toile, 76x56,5

Марсел Громер / Marcel Gromaire

Акт / Nu, 1963
цртеж / dessin, 32,5x24,5

Франсоа Деноаје / François Desnoyer

*Алжир-долината кон Ел-Омар, 1948
Alger-la Vallée vers El-Omar*
масло на шпер-плоча / huile sur bois, 33x42

Леополд Сирваж / Léopold Survage

Фигури / Figures, околу / après 1930
бакропис / eau-forte, 28,5x22,5
Таормина / Taormina, 1956
акварел / aquarelle, 56x65

CIP-Каталогизација во публикација

Народна и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски" Скопје

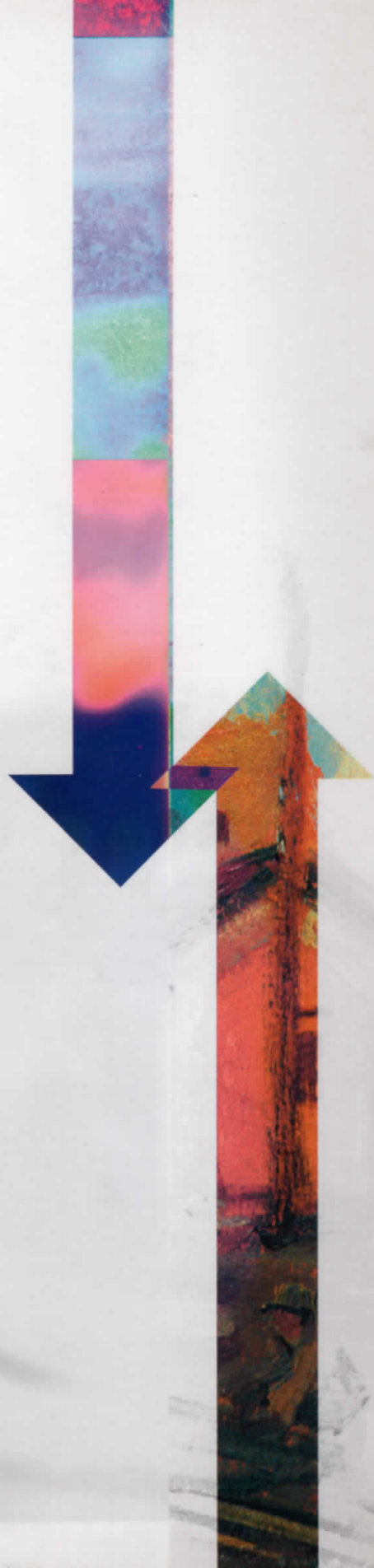
7.036/.037 (497.7) (06.064)

ПАРИЗ - СКОПЈЕ 1927-1966: Музеј на современата уметност, 2002 / [автор на изложбата Марика Бочваровска Плавеvsка, Захаринка Алексоска Бачева ; превод Елена Стефкова Никодиновска ; фотографии Марин Димески, Филип Кондовски] = PARIZ - SKOPJE 1927 - 1966 : Musée d'art contemporain, 2002 : / [commissaires de l'exposition Marika Bocvarova Plavevska, Zaharinka Aleksoska Baceva ; traduction en français Elena Stefkova Nikodinovska ; photographies Marin Dimeski, Filip Kondovski]. - Скопје : Музеј на современата уметност = Skopje : Musée d'art contemporain : Centre Culturel Français, 2002. - 44 стр., [12] стр. со текст : репродукции ; 32 стр.

Текст напоредно на француски јазик

ISBN 9989-703-45-0

ISBN 9989-2065-0-3

MUSEUM OF CONTEMPORARY
ARTS OF THE REPUBLIC OF ARMENIA
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԺՅՈՒՆԴԱՐԱՆ

Center for Cultural Heritage
ՀԵՐԵԿ